

La font de la Gitana

B. Barberà

Els gitanos són originaris de tribus, la major part nòmades, del nord-oest de l'Índia, que vers l'any 900 iniciaren un èxode vers l'occident. Pel que fa a la península Ibèrica, pareix que els primers entraren pel nord d'Àfrica, són els gitanos andalusins. Amb el segle XV s'inicia per la frontera francesa un fluxe de gitanos que ens vé d'Europa, són els zíngars o hongaresos.

Són de raça "calé", la seua pell és més negra i lluenta que la de la resta d'habitants de la Mediterrània ("calé" vol dir negre). També parlen una llengua pròpia, el caló. Mai s'han integrat en la societat "paya" (a qui no és de la seua raça els gitanos l'anomenen "payo"). Des de la pragmàtica de Medina del Campo, n'era d'això l'any 1499, lleis i disposicions reials han perseguit els gitanos; fou Carles III qui va derogar, almenys oficialment, tot tipus de discriminació envers aquesta raça. Les seues ocupacions han estat, principalment, tractants en bestiar, venedors dels objectes que ells mateix elaboraven, quincallers, venedors de roba, recolectors ocasionals de les collites (a Bellloch del Pla, estols de gitanos ajudaven a veremar el raïm directe, que no fa massa anys era la principal font d'ingressos d'aquestes comarques interiors, això sí, cal dir que poc acostumats a doblegar l'esquena, als pocs dies se'n ressentien i no eren massa nombrosos els qui acabaven la campanya) i, per finalitzar, altres eren comedians i del món de la faràndula.

Molts cavarxins recordem l'arribada al poble dels carros de gitanos que en la seua vida nòmada elegien la nostra vila per instal·lar-s'hi, a frec de riu, pels voltants del Sangoneral. Segurament aquestes famílies ja havien ensumat que érem gent acollidora, sempre ho hem sigut, ho som i no dubto que sempre ho serem. De les nombroses sènies, llavors totes treballades, que esquitxen

el terme podien abastar-se de queviures vegetals per poder subsistir i omplir el païdor de la seua mainada. De vegades furtaven el que trobaven, però, només el necessari; d'altres, el mateix propietari li feia planyança i els donava els productes de l'hort. M'esgarrifo ara mateix, en pensar quan baixava del mas a estudiar amb bicicleta i veia xiquets i xiquetes gairebé despullats, refregant-se les mans, rodejant la foguera que havien encés per tal de suportar les glaçades. Jo, malgrat els guants que duia, tenia les mans balbes, imagineu-vos els pobres xiquets sense cap tipus de protecció. Era colpidor veure, els matins de rosada, el baf de l'aire espirat per persones i animals obrint-se pas en enlairar-se entre l'aire glaçat ran de terra. ¡Quina vida més dura! ¡Pobres gitanets!

Algunes vegades els gitanos portaven animals ensinistrats que mostraven llurs habilitats pels carrers de la vila. La canalla, el jovent i els majors, al so del tabal i dels grinyols dels gossos emporuguits sortien de casa per veure l'espectacle. Els gossos més vergonyosos, amb la flaire de l'ós, dels gitanos i de tot plegat ja en tenien prou, esbalaïts, fugien, se n'anaven al Tossal i no tornaven fins que no s'acabava l'esvalot. L'animal més característic era l'ós. El potaven lligat amb una cadena enganxada al musell mitjançant una anella. El feien ballar, més que ballar donava tombs, al so d'un atrotinat tabal de pell ennegrida per la brutícia i la sutja acumulades, si es resistia o els plantava cara el